

2015
Evropsko leto
za razvoj

naš svet
naše dostojanstvo
naša prihodnost

Naš svet, naše dostojanstvo, naša prihodnost – njihova odločitev

Trgovinska politika EU

Trgovina je bila v EU prepoznana kot eno izmed petih strateških področij, ki ga je potrebno posebej vrednotiti v okviru skladnosti politik. To ni posebej presenetljivo, če se upošteva nekatera znana dejstva. Evropska unija ima danes sklenjene (ali se o njih pogaja) trgovinske sporazume s skoraj vsemi državami sveta in geografsko pokriva praktično ves svet. Poleg tega sodobni sporazumi v zadnjih letih postajajo vse bolj obsežni kar zadeva področja, ki jih naslavlja, ter vsebujejo liberalizacijo storitev, javna naročila in ne-tarifne ovire trgovini. Teza, da trgovinska politika EU vpliva na vse družbene vidike po vsem svetu, se kmalu ne bo več zdela pretirana. Sprememba v trgovinski politiki EU, ki je postala bolj progresivna in agresivna, je posledica zastoja multilateralnih pogajanj pod okriljem Svetovne trgovinske organizacije (STO). Države so pričele s pogajanjem na bilateralni in regionalni ravni, saj so tako želele doseči »napredek«, ki ga v okviru STO ni bilo na vidiku, in Evropa pri tem ni bila izjema. Leta 2006 je Evropska komisija objavila trgovinsko strategijo [Global Europe: Competing in the world](#), ki je napovedala nov niz pogajanj s številnimi državami sveta. Poleg obstoječih pogajanj o trgovinskih sporazumih z državami Afrike, Karibov in Pacifika (AKP), Zalivskimi državami ter državami MERCOSUR-ja je napovedala nova pogajanja z Južno Korejo, ASEAN-om, Centralno Ameriko, Indijo in drugimi. Namen strategije je bil jasen: evropskim korporacijam odpreti trge tretjih držav, kamor bodo lahko izvažale svoje proizvode, ter zagotoviti dostop do surovin in energentov za potrebe njihove proizvodnje.

Skladnost politik

V okviru evropskega leta za razvoj smo sklenili preveriti, kako trgovinska politika EU vpliva na države v razvoju in globalne cilje trajnostnega razvoja. Pri tem se nismo lotili izčrpnega pregleda, saj gre za (pre)obsežno področje, poleg tega pa celovit pregled niti ni osnovni namen našega dela. S pregledom vplivov trgovinskih sporazumov na cilje trajnostnega razvoja in države v razvoju želimo pokazati, da trgovinska politika lahko in tudi v praksi negativno vpliva na ta področja. Za ponazoritev smo v pregledu izbrali zgolj tiste primere in argumente, kjer je ta negativen vpliv razviden, in v tem smislu je naše delo pristransko. A namen pregleda je opozoriti institucije in politiko, da je potrebno okrepiti prizadevanja za skladnost politik in zagotoviti, da politike EU ne vplivajo negativno na države v razvoju in trajnostni razvoj naše družbe.

V pregledu smo povzeli vpliv posameznih trgovinskih sporazumov na štiri Cilje trajnostnega razvoja (izmed sedemnajstih):

- zmanjšanje neenakosti znotraj in med državami;
- spodbujanje trajnostne in vključujoče rasti, polne in produktivne zaposlenosti ter dostojnega dela za vse;
- izkoreninjenje lakote, prehranska varnost in izboljšane prehrane ter spodbujanje trajnostnega kmetijstva;
- sprejem nujnih ukrepov za boj proti podnebnim spremembam in njihovim posledicam.

10. CILJ: Zmanjšanje neenakosti znotraj in med državami

Ministri so ugotovili, da so merkantilistični interesi Evropske unije prevladali nad razvojnimi potrebami in regijsko integracijo AKP.

Za nerazvita gospodarstva držav v razvoju lahko trgovinski sporazumi pomenijo neposredno grožnjo izgube dohodkov na domačem in regionalnem trgu, saj podjetja v novih pogojih na trgih tekmujejo z veliko bolj konkurenčno in razvito evropsko industrijo. Ukinitev carinskih in ne-carinskih ovir lajša uvoz evropskega blaga na trge nerazvitih držav, to blago pa zaradi posledično nižje cene lahko odvzame tržni delež domačemu gospodarstvu.

Kot primer lahko služijo t.i. Ekonomski partnerski sporazumi z državami AKP, glede katerih potekajo pogajanja že od leta 2000. [EU je v teh pogajanjih zahtevala, da tudi Afriške države ukinejo uvozne dajatve na blago iz EU](#), ki bi tako postalo neposreden konkurent domačemu gospodarstvu. Države Zahodne Afrike so nasprotovale takšnemu predlogu, saj so želele svoje nerazvito gospodarstvo zaščititi pred zaostreno konkurenco evropskega gospodarstva, ki bi porušilo afriško regionalno trgovino. Postavljanje enakovrednih pravil mednarodne trgovine neenakovrednim trgovinskim partnericam bi koristilo zgolj razvitejšemu (v tem primeru evropskemu) gospodarstvu na račun manj razvitega, afriškega.

»Afriške države ne morejo tekmovati z gospodarstvom, kot je nemško. Posledica tega je, da prosta trgovina in uvoz iz EU ogrožata obstoječe gospodarske panoge, medtem ko se nove panoge sploh ne bodo razvile zaradi njihove izpostavljenosti konkurenci iz EU.«¹

[Toda EU je vztrajala pri obsežni liberalizaciji teh trgov](#) v najkrajšem možnem času. Ta naj bi vključevala tudi področja, ki so jih države v razvoju že zavrnilo v pogajanjih v okviru Svetovne trgovinske organizacije. Evropska komisija je pričela vse intenzivneje vršiti pritisk na uporne države in grozila z uvedbo sankcij, in po močnem pritisku so nekatere države podpisale sporazume. Komisija je tako prisilila države AKP k nadaljevanju pogajanj in sklenitvi Sporazuma o gospodarskem partnerstvu (EPA), četudi je

---

¹ Andrew Mold, ekonomski analitik ZN za Vzhodno Afriko: <http://www.euractiv.com/sections/development-policy/eu-africa-free-trade-agreement-destroys-development-policy-says-merkel>.

bilo jasno, da bodo imeli ti sporazumi negativne posledice za ekonomski razvoj najmanj razvitih držav. Takšno ravnanje Komisije je obsodil tudi ministrski svet držav AKP na zasedanju v Bruslju.

»Ministri so ugotovili, da so merkantilistični interesi Evropske unije prevladali nad razvojnimi potrebami in regijsko integracijo AKP.«²

Trgovinska politika EU lahko vodi v poglobljanje razlik med ekonomsko najbolj in najmanj razvitimi, in EPA so primer tega. Izkušnje preteklih sporazumov in napovedi o učinkih bodočih sporazumov nakazujejo, da bodo za manj razvite ekonomije negativne posledice lahko znatne, saj ovirajo regionalno povezovanje držav ter dodatno povečujejo razlike med ekonomsko razvitostjo posameznih držav.

8. CILJ: Spodbujanje trajnostne in vključujoče rasti, polne in produktivne zaposlenosti ter dostojnega dela za vse

Zaradi zaostrene konkurence so podjetja prisiljena povečati lastno konkurenčnost, kar vodi v selitev proizvodnje v regije z nižjimi stroški dela ali propad nekonkurenčnih panog in podjetij.

Zagovorniki proste trgovine pogosto poudarjajo, da prosta trgovina spodbuja nastanek delovnih mest in prinaša širše družbene koristi. [Toda izkušnje kažejo drugače](#), in mnogi danes trgovinske sporazume imenujejo kar »ubijalci delovnih mest«. Zaradi zaostrene konkurence so podjetja prisiljena povečevati lastno konkurenčnost, kar vodi v selitev proizvodnje v regije z nižjimi stroški dela ali propad nekonkurenčnih panog in podjetij. Oba učinka imata za lokalna delovna mesta negativne posledice, hkrati pa takšen scenarij korporacijam omogoča več možnosti za uvajanje slabših pogojev in stroškov dela. Standardni modeli za napovedovanje učinkov trgovinskih sporazumov ne zaznavajo povečanja brezposelnosti, saj predpostavljajo, da se osebe, ki izgubijo delovno mesto v propadli panogi, nemudoma prezaoposlijo na drugo delovno mesto v panogi, ki je v vzponu.

»To je seveda kritična predpostavka modela, ki je nerealistična in ki se je pokazala kot problematična ob liberalizaciji trgovine v 1980. in 1990. letih. Države, ki so liberalizirale zunanjo trgovino, so utrpeli asimetrične šoke, kar se je na srednji in dolgi rok izrazilo v povečanju brezposelnosti.«³

Trgovinski sporazumi prej kot v »polno in produktivno zaposlenost« praviloma vodijo v izgubo in ukinjanje ali selitev delovnih mest. Raziskovalec Jeronim Capaldo je v svoji analizi vplivov sporazuma TTIP na gospodarsko rast, delovna mesta in prihodke zaposlenih zaključil, da bo liberalizacija trgovine med EU in ZDA negativno vplivala tudi na prihodke zaposlenih.

»Izguba delovnih mest bi nadalje pospešila krčenje prihodkov, kar je prispevalo k trenutni stagnaciji EU. Prihodki iz dela bodo še naprej padali v strukturi celotnih prihodkov, kar bo oslabilo potrošnjo in vlaganja

---

² Deklaracija Sveta ministrov AKP ob 86. zasedanju: <http://astm.lu/acp-council-of-ministers-on-epas>.

³ Jože P. Damijan, Črt Kostevc in Tjaša Redek, Vpliv TTIP na slovensko gospodarstvo:

http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2015/TTIP/TTIP_Analiza__1_.pdf.

ter verjetno spodbujalo socialna trenja. Druga plat tega padca je porast deleža dobička in rent v celotnih prihodkih, kar nakazuje, da bo prišlo do prenosa prihodkov iz dela na kapital.«⁴

Navkljub obljubam o večjih prihodkih gospodinjestev in zaposlenih podatki in izkušnje kažejo, da trgovinski sporazumi vodijo v dodatno razslojevanje družbe in kopičenje dobičkov.

2. CILJ: Izkoreninjenje lakote, prehranska varnost in izboljšane prehrane ter spodbujanje trajnostnega kmetijstva

Okrepljene monopolne pravice in zmanjšane pravice kmetov bodo v prihodnosti vplivale na kmete na Tajskem, saj bodo morali kupovati semena, ki bodo približno trikrat dražja od trenutne cene.

Kmetijstvo in pridelava hrane sodita med najobčutljivejša področja trgovinskih pogajanj in zaradi nesoglasij na tem področju so [številna pogajanja o sklenitvi sporazumov v preteklosti že zastala](#). Takšen razplet je razumljiv, saj kmetijstvo za mnoge najmanj razvite države pomeni pomemben delež v strukturi njihovega gospodarstva in – kar je še pomembneje – prebivalcem najrevnejših držav zagotavlja preživetje. Trgovinski sporazumi na področju kmetijstva in pridelave hrane lahko imajo pomembne posledice, npr. nihanja cen kmetijskih in živilskih proizvodov zaradi povečanega uvoza in izvoza hrane. Evropsko kmetijstvo s podporo v obliki subvencij lahko predstavlja nelojalno konkurenco lokalnim kmetom v najmanj razvitih državah, kar lahko dolgoročno vodi v njihov propad. Po drugi strani lahko povečan izvoz pridelkov iz najmanj razvitih držav dvigne ceno živil na domačem trgu, tako da ta postanejo nedostopna lokalnemu prebivalstvu. [Države so v takih primerih uvajale moratorije ali začasne prepovedi izvoza](#) in tako regulirale trge v kritičnih situacijah, a v okviru sodobnih trgovinskih sporazumov vse bolj izgubljajo pravico do takšne regulacije. Pomembna so tudi poglavja sporazumov, posvečena intelektualni lastnini, ki lahko vodijo v daljše dobe varovanja patentov semen in v višanje njihovih cen. To posledično vpliva na prihodke in zaslužke kmetov ter na dvig cen in zmanjšano dostopnost hrane domačemu prebivalstvu. V sporazumu med Tajsko in EU je na primer predvideno, da bo Tajska za določena semena morala podaljšati monopolne pravice iz dvanajstih na dvajset let.

»Okrepljene monopolne pravice in zmanjšane pravice kmetov bodo v prihodnosti vplivale na kmete na Tajskem, saj bodo morali kupovati semena, ki bodo približno trikrat dražja od trenutne cene. Proizvodni stroški kmetov bi narasli, transnacionalne korporacije in ogromna agroživilska industrija pa bi pridobili popoln monopol nad semeni. To bi vplivalo na prehransko varnost in dvignilo cene hrane za državljane.«⁵

Liberalizacija in globalno trgovanje s kmetijskimi pridelki pa nista pomembna zgolj z ekonomskega vidika in prehranske varnosti najmanj razvitih držav. Pospeševanje trgovine s prehrano vodi v uvajanje ukrepov z minimalnimi restrikcijami za trgovino, zaradi česar se npr. minimizira ali ukinja nadzorne ukrepe za

---

⁴ Jeronim Capaldo, Evropska dezintegracija, nezaposlenost in nestabilnost: <http://ase.tufts.edu/gdae/Pubs/wp/14-03CapaldoTTIP.pdf>.

⁵ Biothai; Vpliv sporazuma EU–Tajsko na biotsko raznovrstnost in prehransko varnost: <http://www.biothai.org/node/535>.

preverjanje ustreznosti prehrane in obratov, v katerih je bila pridelana. Ti ukrepi temeljijo na predpostavki, da so pristojne agencije v državi izvoznici sposobne ustrezno izvajati nadzor in da se v primeru nevarnih ali škodljivih sestavin in kmetijskih surovin lahko primerno odzovejo. Toda zaradi minimizacije stroškov se tudi [nadzor v državah izvoznih izvaja vse premalo](#), četudi gre za enega bistvenih pogojev za zagotavljanje varne in kakovostne hrane.

Hkrati zaradi doseganja konkurenčnosti, ki edina omogoča trgovanje in uspeh na globalnih trgih, prihaja do spodbujanja netrajnostnih kmetijskih praks. [Industrijski tip kmetijstva, ki prevladuje v globalni trgovini, temelji na praksah z izrazito negativnimi posledicami](#) za okolje ter tudi za dobrobit živali. Trenuten razvoj kmetijske proizvodnje in njene regulacije v okviru mednarodne trgovine je – paradoksalno – v neposrednem nasprotju s pričakovanji javnosti po sveži in lokalni hrani, ki je pridelana na okolju prijazen način ter s prizadevanji za izboljšanje kakovosti prehrane in trajnostno kmetijstvo.

13. CILJ: Sprejem nujnih ukrepov za boj proti podnebnim spremembam in njihovim posledicam (upoštevajoč sporazume v okviru Okvirne konvencije ZN o spremembah podnebja – UNFCCC)

Implementacija sporazuma CETA nosi znatna tveganja za podnebje, saj bi omejila zmožnost držav, da regulirajo nevarne vire emisij, kot je katranski pesek.⁶

Promet je edini sektor v Evropski uniji, kjer emisije CO₂ naraščajo in prispevajo približno četrtnino v celotni strukturi emisij toplogrednih plinov (TGP). Zavedajoč se tega, je EU leta 2009 dopolnila direktivo o kakovosti goriv, katere namen je bil zmanjšati izpuste TGP v prometu. Toda direktiva dolgo časa ni bila implementirana, razlog za to pa se zelo verjetno skriva v [pogajanjih o sklenitvi trgovinskega sporazuma med EU in Kanado \(CETA\)](#). Kanada je med vodilnimi državami v svetu po zalogah nafte v katranskem pesku, ki se pridobiva po nekonvencionalni in ogljično intenzivni metodi, in nova direktiva bi najbolj prizadela ravno izvoz kanadske nafte iz katranskega peska na evropski trg. Znanstvene raziskave so potrdile, da [imajo nekonvencionalna goriva za 22% višjo vrednost izpustov TGP](#), in predlog direktive bi upošteval te vrednosti ter v praksi onemogočil uvoz kanadskih goriv na evropski trg.

»Kanadska vlada nasprotuje pripisovanju višjih vrednosti gorivom iz katranskega peska in trdi, da je to diskriminatorno, četudi je utemeljeno na znanstvenih dokazih in velja za vsa goriva iz katranskega peska na svetu, ne zgolj za kanadska.«⁷

Kanada je pričela groziti z zaustavitvijo pogajanja o sporazumu CETA, »dokler se visoke vrednosti emisij TGP za katranski pesek ne razrešijo in zadovoljijo Kanade«.⁸ V sodelovanju z ZDA in naftno industrijo je pričela obsežno lobiranje proti implementaciji višjih vrednosti za nekonvencionalna goriva in ta tema se

---

⁶ *Katranski pesek in CETA:*

<https://www.policyalternatives.ca/sites/default/files/uploads/publications/National%20Office/2011/10/Tar%20Sands%20and%20the%20CETA.pdf>

⁷ Ibid.

⁸ *Umazani dogovori:* https://www.foeeurope.org/sites/default/files/publications/foee-fqd-trade-ttip-170714_0.pdf

je znašla tako v pogajanjih o sporazumu s Kanado kot z ZDA. EU, ki ni nikoli pretirano prikrivala pričakovanj, da bo v okviru obeh sporazumov lahko uvažala »umazana« goriva, [je po osmih letih zavlačevanj in lobiranj sprejela oslABLJENO direktivo](#), ki pušča odprta vrata za uvoz »umazanih« goriv v Evropo.

Skladnost politik: deficit implementacije

Pregled primerov in posameznih področij, ki smo jih zbrali v tem dokumentu, nakazuje na morebitne negativne vplive trgovinske politike EU in njenih sporazumov na posamezna področja, relevantna v okviru razvojnih prizadevanj ter doseganja globalnih ciljev trajnostnega razvoja. Glede na zaveze EU, da pri snovanju svojih politik upošteva njihov vpliv na razvojne vidike, je legitimno pričakovanje, da so ti aspekti (v določeni meri) povzeti v [Poročilu o skladnosti politik za razvoj 2015](#) skupaj z ukrepi, ki so bili sprejeti za omilitev negativnih vplivov. Toda poročilo je v identificiranju morebitnih negativnih posledic trgovinske politike EU na države v razvoju in na ostala družbeno pomembna področja zelo skopo.

»Večina razpoložljivih poročil ugotavlja, da bodo morebitni učinki TTIP-a na države v razvoju omejeni in verjetno pozitivni. Toda specifični izdelki ali države, še posebej tiste v razvoju, bi lahko bile prizadete. Komisija namerava zagotoviti potreben nadzor skozi pogajalski proces, ki bo predvidel tveganja, priložnosti in potrebo po spremljajočih ukrepih.«⁹

Ostalih vidikov, ki smo jih izpostavili v našem pregledu, v poročilu ni moč najti, prav tako ni številnih drugih področij, ki sicer niso povzeta v našem pregledu, a bi jih zaradi njihovih negativnih vplivov pričakovali v poročilu o skladnosti politik. Evropska zaveza o skladnem izvajanju politik je v primeru trgovinske politike očitno le mrtva črka na papirju. Te črke bo potrebno obuditi in naše politične predstavnike spodbuditi k temu, da se skladno s pričakovanji družbe zavzamejo za planet in družbo.

Slogan evropskega leta govori o našem svetu, našem dostojanstvu in naši prihodnosti, a odločitev je »njihova«. S tem pregledom želimo prispevati svoj del k temu, da sprejmejo pravilno odločitev.

Več informacij: Andrej Gnezda, andrej@umanotera.org, 01 439 71 00. Dokument je pripravljen v okviru projekta [Skladnost politik – pogoj za doseganje ciljev mednarodnega razvojnega sodelovanja](#), ki ga financira Urad Vlade RS za komuniciranje v okviru nacionalnega programa Evropskega leta za razvoj 2015, ki poteka pod sloganom "Naš svet, naše dostojanstvo, naša prihodnost". Vsebine izražajo mnenje avtorja in ne predstavljajo uradnega stališča Vlade RS.

REPUBLIKA SLOVENIJA
URAD VLADE RS ZA KOMUNICIRANJE

⁹ Poročilo o skladnosti politik za razvoj 2015: https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/policy-coherence-for-development-2015-eu-report_en.pdf.